

Божко Божков

**УЧЕБНИК ЗА ИНТЕНЗИВНИ
КУРСОВЕ ПО СЪВРЕМЕНЕН
ПРАКТИЧЕСКИ ПОЛСКИ ЕЗИК**

София, 2025

© Издателство „Изток-Запад“, 2025

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Божко Божков, автор, 2025

ISBN 978-619-01-1609-7

Б О Ж К О Б О Ж К О В

УЧЕБНИК
ЗА ИНТЕНЗИВНИ КУРСОВЕ ПО
СЪВРЕМЕНЕН ПРАКТИЧЕСКИ
ПОЛСКИ ЕЗИК

**Изданието е изцяло финансирано
от Сдружението с нестопанска цел
„БИЗНЕСЪТ ЗА ПЛОВДИВ“**

Сдружението с нестопанска цел „БИЗНЕСЪТ ЗА ПЛОВДИВ“ е учредено с Решение №225/06.06.2017 г. на Окръжен съд – Пловдив. Сдружението материализира идеята на няколко предприемчиви пловдивчани за активна работа за подобряване на жизнената и бизнес среда в Пловдив и общините в Пловдивска област. На базата на своя опит, постигнатите бизнес успехи и споделени идеи, нашите членове желаят да дадат своя принос за икономическия, духовен и културен просперитет на региона.

На този етап Сдружението обединява 32 водещи пловдивски дружества:

АДВОКАТСКО ДРУЖЕСТВО „БОГДАНОВ И ПЕНЕВ“, „БИОМАШИНОСТРОЕНЕ“ АД, „АКТУАЛИНДЪСТРИС“ ООД, „АНГЕЛ СТОИЛОВ-96“ АД, „АНДИ-Л“ ЕООД, „АТАРО КЛИМА“ ЕООД, „БУЛТЕКС 99“ ЕООД, „ДАИКС“ ООД, „ДИ ЕНД ВИ КОНСУЛТ“ ООД, „ИНТЕРКОМПЛЕКС“ ООД, „КАМКО“ ЕООД, „КЦМ 2000“ АД, „МАКСКОМ“ ЕООД, „МИКС КОНСУЛТИНГ ГРУП“ АД, „МОНИ МГ“ ООД, „МУЛТИКОМ“ ООД, „НОВИЗ“ АД, „ПИМК ХОЛДИНГ ГРУП“ АД, „ПРОФИЛИНК“ ООД, УСБАЛАГ „СЕЛЕНА“ ООД, „ТЕД-БЕД“ ЕАД, „ТЕМПЕКС“ ЕООД, „ФИЛКАБ“ АД, „КУМИНЯНО ФРУТ“ ООД, „IPSPECIAL GROUP“, „ХМЦ“ АД, „ХЪС“ ООД, „ХОЛДИНГ КЦМ 2000“ АД, „ЛИНЕР“ ООД и „СТРОЙКОЛУКС“ ООД.

Председател на Управителния съвет е г-н Максим Митков. Изпълнителен директор е г-н Александър Стайков.

Предмет на дейност на сдружението с нестопанска цел „БИЗНЕСЪТ ЗА ПЛОВДИВ“: осъществяване на връзка и взаимодействие на своите членове с държавните институции и общините в Област Пловдив; популяризиране на град Пловдив и областта като благоприятна икономическа зона за инвестиране и предпочитана културно-историческа дестинация за туризъм; привличане на специалисти и експерти за решаване на стопански въпроси, свързани с развитието на Пловдивска област, да развива духовния и културен живот в град Пловдив и да утвърди доброто име на предприемчивите и образовани пловдивчани. Като дом на всички свои инициативи в областта на културата сдружението използва открития на 16.09.2020 г. Културен център „Бизнесът за Пловдив“ в къща „Иван Черноземски“, една от перлите на Старинен Пловдив.

16.09.2020 г. – Откриване на Културен център „Бизнесът за Пловдив“ в къща „Иван Черноземски“ в Старинен Пловдив.
На снимката от ляво надясно: Любомир Фратев, член на УС на сдружението, Дани Каназирева, областен управител на Пловдив, Атанас Рогачев, председател на УС на сдружението и Александър Стайков, изпълнителен директор на сдружението

Културен център „Бизнесът за Пловдив“
в къща „Иван Черноземски“ в Старинен Пловдив

*В памет на моя син,
колега, преводач и преподавател по полски език
Юлиан Божков.*

Авторът

Съдържание

Уводна част	13
Кратка информация за Полша и поляците	16
Кратка характеристика на съвременния полски език	19

ПЪРВИ РАЗДЕЛ: ФОНЕТИКА

Първи урок	27
Полската азбука.	
Втори урок	30
Правила за изразяване на мекостта в полския език. Мекост с помощта на [i]	
Трети урок	31
Склонение на личните местоимения. Спрежение на спомогателния глагол być (съм) и на гл. mieć (има) в сегашно време.	
Четвърти урок	36
Твърди съгласни в полския език, които се произнасят както в българския език. Средноезична съгласна [j].	
Пети урок	39
Конструкцията tu jest и tu są в значение има, намира се и отрицателната форма на гл. mieć в значение няма в безлични изречения. Спрежение на някои по-често използвани глаголи в сегашно време. Спрежение и значение на глаголите „mieszkać“ и „żyć“ и „znać“ и „wiedzieć“.	
Шести урок	43
Произношение на по-специфичните твърди полски съгласни.	
Седми урок	45
Въпросителни изречения. Въпросителни, относителни, показателни, притежателни, неопределителни, възвратни, обобщителни и отрицателни местоимения.	
Осми урок	55
Произношение на полското меко [Ł, ł] и произношение на полското твърдо [L, l]	
Девети урок	58
Меки съгласни.	
Десети урок	61
Средноезични меки съгласни.	
Единадесети урок	65
Дните на седмицата и имената на месеците в полския език.	

Дванадесети урок	67
Носовите гласни в полския език [a] и [e]. Спрежение на спомагателния глагол być (съм) в минало и бъдеще време. Обеззвучаване на крайните съгласни и уподобяване на съгласните по звучност.	
Тринадесети урок	71
Улесняване на произношението при струпване на съгласни в полския език. Учим се да броим на полски. Някои изключения при ударението в полския език.	
Четиринадесети урок	75
Енклитики и проклитики. Фонетични редувания (промени) при гласните и съгласните.	

ВТОРИ РАЗДЕЛ: ГРАМАТИКА

Петнадесети урок	79
Спрежение на глаголите в полския език.	
Шестнадесети урок	84
Род на съществителните и прилагателните имена в полския език.	
Седемнадесети урок	86
Падежите в полския език.	
Осемнадесети урок	90
Склонение на съществителните и прилагателните имена от среден род.	
Деветнадесети урок	94
Склонение на съществителните и прилагателни имена от женски род.	
Двадесети урок	99
Склонение на съществителните имена от мъжки род.	
Двадесет и първи урок	106
Склонение на прилагателните имена от мъжки род. Съставно сказуемо. Глагол свързка и сказуемо определение.	
Двадесет и втори урок	109
Смесено склонение. Изключения при склоненията на някои съществителни имена от среден, женски и мъжки род. Склонение на съществителните pluralia tantum .	
Двадесет и трети урок	117
Степенуване на прилагателните имена в полския език.	
Двадесет и четвърти урок	123
Образуване и степенуване на наречията в полския език.	
Двадесет и пети урок	129
Минало време в полския език.	

Двадесет и шести урок	135
Вид на глаголите в полския език. Итеративни (многократни) глаголи.	
Двадесет и седми урок	138
Бъдеще време в полския език.	
Двадесет и осми урок	141
Колко е часът? Определяне на часовото време в полския език.	
Двадесет и девети урок	146
Обстоятелство за време в родителен, творителен, местен и винителен падеж.	
Тридесети урок	150
Обстоятелство за място в местен, творителен, родителен и винителен падеж.	
Тридесет и първи урок	152
Подчинени допълнителни изречения с помощта на съюзите by, aby, ażeby (за да, да).	
Тридесет и втори урок	154
Повелително наклонение в полския език.	
Тридесет и трети урок	160
Условно наклонение в полския език.	
Тридесет и четвърти урок	163
Форми на вежливост в полския език	
Тридесет и пети урок	168
Причастията в полския език. Деятелно причастие.	
Страдателно причастие. Едновременно деепричастие.	
Предварително деепричастие.	
Тридесет и шести урок	175
Страдателен залог. Безлично минало време.	
Тридесет и седми урок	179
Безлична употреба на възвратни форми от невъзвратни глаголи.	
Тридесет и осми урок	181
Глаголът powinienem .	
Тридесет и девети урок	184
Употребата на личното местоимение за 3 лице, единствено и множествено число мъжки, женски и среден род във функцията на притежателно местоимение.	
Четиридесети урок	186
Как да произнесем името си по букви на полски?	

ПРИЛОЖЕНИЯ | ZAŁĄCZNIKI

Приложение №1	191
Функциите на Dopełniacz (Родителен падеж) в съвременния полски език.	
Приложение №2	201
Окончанията на съществителните имена от мъжколичната форма FMO – Forma męskoosobowa и немъжколичната форма FNMO – Forma niemęskoosobowa, (наричана някога Forma rzeczowa), в Именителен падеж мн. число.	
Приложение №3	204
Някои глаголи с Дателен падеж и конструкции във връзка с други глаголи и падежи.	
Приложение №4	207
Посещение. Диалогов текст.	
Приложение №5	210
Българин иска да купи жилище във Варшава. Диалогов текст.	
Приложение №6	213
Среща на стари приятели след години. Диалогов текст.	
Приложение №7	220
Среща на колежки от студентските години. Диалогов текст.	
Приложение №8	226
Тест по полски език.	
Приложение №9	231
Фразеология.	
Приложение №10	269
Склонение на някои от бройните и редните числителни. Склонение на редните числителни.	
Приложение №11	272
Ориентиране в града. Диалогов текст.	
Приложение №12	273
Българско семейство е пристигнало в Полша по покана на техни приятели от Варшава. Диалогов текст.	

УВОДНА ЧАСТ

Настоящият учебник е **предназначен за преподаватели по полски език и неговото изучаване в различни учебни заведения в България. Може да бъде полезен и ползван от лица, завършили полска филология или друг вид обучение по полски език, които дълго време не са го ползвали и, както се казва, са го позабравили. Може да бъде ползван и от лица без никакви познания за езика, но първоначално с помощта на преподавател.**

С други думи, учебникът е с много широко приложение.

Още в уводната част бих искал да подчертая следното:

- **методиката, подобрите граматически теми и текстовите приложения са насочени преди всичко към бързото усвояване на съвременния практически полски език и са плод на моята петдесетгодишна преподавателска и шестдесетгодишна преводаческа дейност в най-различни области на превода;**
- **този учебник няма претенциите да бъде пълно и изчерпателно описание на полската граматика – не са обособени като отделен урок склонения на някои части на речта, напр., бройните и редни числителни, които, както досегашната ми практика показва, не са особено необходими за бързото навлизане в разговорния език. Те биха могли да се разглеждат по време на практическите занятия. В Приложение №10 и Приложение №1 т. 11, са дадени кратки основни обяснения за някои числителни.**
- **това е учебник за бързо навлизане и усвояване на съвременния практически полски език, което да даде стабилна основа за неговото по-нататъшно самостоятелно усъвършенстване;**
- **не се изучава подробно Звателния падеж (Wołacz), тъй като той се усвоява по време на занятията между обучаващите се, а в редица случаи се замества с Именителен падеж (Mianownik);**
- **трябва да подчертая, че не е самоучител, каквито някога имаше практика да се издават, но бе прекратена, поради тяхната неефективност;**
- **номерирането на уроците на български и полски език цели обучаващите се да научат „в движение“ полските бройни и редни числителни и да не се губи време за тяхното отделно изучаване, а употребата им е задача на по-високото ниво на усвояването на езика;**
- **след приключването на Раздел първи „ФОНЕТИКА“ не е задължително да се спазва последователността на уроците – преподавателят,**

в зависимост от характера и нивото на съответния курс, решава кои теми да се преподават по-рано и кои – по-късно.

Половинвековната ми преподавателска дейност в някогашния Полски културно-информационен център, днес Полски институт в София, както и тази на хоноруван преподавател по практически полски език и практика на превода в Нов български университет и в СУ „Св. Климент Охридски“ и на най-дългогодишния държавен и правителствен преводач на НР България и Р България (вж. книгата *От Гомулка до Квашиневски и от Живков до Първанов. Спомени на преводача*, изд. Валентин Траянов, С., 2010), ми дадоха основание да включа в учебника тези теми от граматиката, **които според мен и постигнатите от нашите курсисти практически резултати – у нас и в чужбина** – са необходими и решаващи за възможно бързо навлизане и усвояване на практическия и литературния съвременен полски език и, както вече споменах, за неговото усъвършенстване.

От полза се оказа, разбира се, и почти деветгодишната ми работа в Българския културно-информационен център във Варшава, където, между другото, преподавах български език на полски граждани. Следователно тази методика е резултат на дългогодишна преподавателска, преводаческа и практическа проучвателна дейност в областта на обучението по полски език. В този учебник (като приложения, Załączniki) има включени различни текстове – преди всичко с диалогово съдържание с практическо приложение, свързани с бита и разговорната реч, отделни разработки на по-сложни граматически теми, значителна по обем фразеология – поговорки, пословици, крилати фрази, обидна лексика и нововъзникнали постоянни словосъчетания. По време на обучението се разучават и пеят съвременни полски хитове, евъргрийни и популярните *kolędy* – прекрасните полски коледни песни, понеже песните способстват за усвояване на чуждата лексика по един забавен и приятен начин. Практиката показва, че когато занятията се провеждат вечерно време, пеенето е и един от ефикасните начини за преодоляване на стреса, натрупан през напрегнатия ден.

Когато изучаваш езика на един народ, трябва да имаш познания за неговия характер, менталитет, историята, традициите и религията му, образованието и културата, географията и климата, държавното устройство и икономиката, песните и хумора му. По време на лекциите ще говорим и по тези въпроси. В същност това са **Курсове по полски език и странознание**.

В курса за напреднали се отделя внимание и на терминологията в сферата на бизнеса, интернет комуникацията, публицистичния, административния, юридическия, медицинския, спортния стил, младежкия език, криминалната лексика. По тези теми преподавателят се подготвя самостоятелно, ползвайки всички достъпни средства за масова информация, интернет сайтове и платформи за видеосподеляне, богатата информационна база и библиотеката на Полския инс-

титут в София, както и личен архив. В случай на нужда обясненията се дават от преподавателя. **Много от диктовките и текстовете не са преведени**, за да може обучаващите се (с помощта на преподавателя) **да усвояват и изкуството на превода по време на лекциите.**

Полският институт в София разполага с техническа база, която позволява излъчването на видеофилми, TV предавания, достъп до YouTube и т.н. **Институтът развива широка културно-информационна дейност на територията на цялата страна**, посредством откриването на изложби, организирането на концерти, литературни вечери и срещи, прожекции на филми, което в значителна степен подпомага изучаването на езика и допринася за запознаването на изучаващите го със страната, нейната история, култура и развитие. Това се прави **и с оглед на желанието на абсолвентите и други лица, свързани с полския език**, да бъде осигурена възможност за продължаване на контакта с езика и да се избегне забравянето му. Езикът не е като карането на велосипед – не го ли упражняваш, много бързо се забравя.

С навлизането в граматическия материал, а най-вече във **Фразеологията и Приложенията**, все по-малко ще се употребяват българските граматически понятия, за да може обучаващите се да свикват с полската терминология. Някои от термините ще се отбелязват и с нормален шрифт, и с курсив – напр. (**fmos**, *fmos*) и (**fnmos**, *fnmos*).

В учебника не се използват често научни термини, знаци и дефиниции с оглед по-достъпния му характер за широки слоеве от обществото. А полски език изучават хора с най-различен образователен ценз, професии и възраст – както лица със средно образование, така и завършили някога полска филология или изучавали известно време този език.

В диктовките и диалоговите текстове не следва да се търси никаква специална целесъобразност или литературни особености, тъй като те са насочени единствено към усвояването на трудното полско произношение и разговорни езикови конструкции в съвременния полски език. В първите диктовки преподавателят трябва да обяснява как се произнасят някои гласни и съгласни, които още не са изучавани. Както вече споменах по-горе, много от диктовките и текстовете не са преведени; непознатите думи или изрази, се обясняват от преподавателя по време на урока. Някои от темите са по-обширни и трудни, затова един урок може да бъде разбит на две или три последователни занятия.

Известна част от структурата и последователността в учебника, например тази в областта на фонетиката, съм се стремил да направя близка до уроците на моята **гениална преподавателка професор Тереса Домбек**, която се нарежда сред основателите на съвременната полонистика в България. Нещо като скромна благодарност към тази велика полякиня и моя Учителка!

Вечна ѝ памет!